

Članak Donalda Hejza, glavnog zamjenika visokog predstavnika

U Bosni i Hercegovini danas preovladava opšti dojam da se ekonomska reforma ubrzava i polagano uzima maha. Taj proces je od ključnog značaja ako ova zemlja želi da zauzme svoje mjesto u Evropi i na svjetskom tržištu. Reforma podrazumijeva mnogo više od uklanjanja zastarjelih zakona i provođenja procesa privatizacije. Ona podrazumijeva temeljitu izmjenu svijesti i mentalnog sklopa kod ljudi, koji moraju odustati od pasivnog čekanja da im se pruže usluge i preuzeti stvari u svoje ruke, jer će na taj način stvoriti nove prilike. Bosna i Hercegovina i njeni građani moraju početi stvarati vlastite prilike za napredak. Ukoliko stvore povoljnu klimu za strana ulaganja, automatski otvaraju i nova radna mjesta. Izostanak stranih ulaganja svakako znači manje radnih mjesta, a nikako više. Ono što je Bosni i Hercegovini očajnički potrebno u ovom momentu su kvalitetni poslovi, i to mnogo njih, i treba ih stvoriti što prije!

Reforma se počela ubrzano odvijati vlastitom inercijom zato što je to logičan slijed događaja. Nešto slično smo imali priliku vidjeti nedavno u sektoru javnih usluga. U augustu prošle godine visoki predstavnik Paddy Ashdown pokrenuo je proces specijalnih revizija, sa ciljem da se osigura pravilno upravljanje prihodima u javnim preduzećima i vladinim uredima, te da se poduzmu sve potrebne mjere predostrožnosti kako bi se osiguralo pravilno korištenje javnih fondova. Elektroprivrede su bile među prvim preduzećima u kojima je izvršena revizija.

Elektroprivrede su dobile epitet “krunskih dragulja” Bosne i Hercegovine – drugim riječima, one su najdragocjenija komercijalna imovina u zemlji.

To je tačno.

Elektroprivrede pripadaju građanima ove zemlje i one imaju potencijal da promoviraju strana ulaganja i zaradu u korist građana. Međutim, revizije su otkrile nešto drugo.

Šta je tačno ustanovljeno revizijom? Utvrđeno je da bi Elektroprivreda Sarajevo uz efikasnije upravljanje godišnje mogla zarađivati i do 50 miliona konvertibilnih maraka više; ustanovljeno je da Elektroprivreda Republike Srpske godišnje gubi 166 miliona KM zbog korupcije i lošeg upravljanja; ustanovljeno je također da Elektroprivreda Mostar zbog korupcije gubi oko 50 miliona KM godišnje.

Nakon izvještaja specijalnih revizora, visoki predstavnik poduzeo je korake kako bi osigurao da kompetentni organi vlasti započnu neophodne programe kojima će se raščistiti situacija u elektroprivredama. Ova preduzeća moraju početi služiti građanima, i zaustaviti krađu javnih fondova. Jedna od zajedničkih osobina sva tri izvještaja je činjenica da osobe na važnijim odgovornim funkcijama u ovim preduzećima ne smatraju da oni služe ovoj zemlji, njenim građanima, ili svojim potrošačima, niti sebe vide u tom svjetlu. Za njih su elektroprivrede samo bankovni računi koje koriste za svoje lične potrebe, te za potrebe svojih političkih gospodara. Ova kultura pohlepe i unutarnje manipulacije u preduzećima mora se odmah promijeniti.

Detalji revizorskih izvještaja su toliko osuđujući, dokazi toliko uvjerljivi, a činjenice apsolutno nepobitne, da su svi sudionici u korupciji u elektroprivredama koji su izvukli svoju korist, ostali zatečeni i nijemi u pokušajima da javno izraze svoje nezadovoljstvo.

Međutim, da bi pažnju javnosti odvucli u drugom smjeru, počeli su tvrditi kako su specijalne revizije samo lukavo sredstvo u rukama međunarodne zajednice, osmišljeno kako bi se umanjila vrijednost ovih preduzeća. Ipak, istina je da će

nakon raščišćavanja situacije u elektroprivredama proces revizije dovesti do toga da vrijednost ovih preduzeća *poraste*, a ne *opadne*. Pogrešno rukovođenje ovih kompanija dovelo ih je u situaciju da im vrijednost *opada*. Takvo rukovođenje je smanjilo i privlačnost tih preduzeća za strane investitore. Rukovodstvo je ova preduzeća vodilo u propast. Sada, uz odgovarajući nadzor, preduzeća će se sigurno oporaviti. Svjetska banka je spremna da uloži milione maraka u restruktuiranje elektro-energetskog sektora u BiH, kako bi se poboljšale usluge i profitabilnost ovih preduzeća. To svakako ne možemo nazvati pokušajem da se umani vrijednost elektroprivreda.

Revizija je ukazala na značaj i neophodnost dobrog rukovođenja u privredi. Vladini zvaničnici i menadžeri javnih preduzeća moraju shvatiti da polažu odgovornost građanima i potrošačima, a ne svojim političkim prijateljima. Revizije su ukazale na ključni značaj pravilnih procedura rukovođenja, efikasne interne revizije, upravljanja gotovinskim sredstvima, nabavke, procedura objave tendera, strategija diversifikacije, te adekvatne kontrole kredita i donacija. Političari su veoma oprezno izbjegavali da kritikuju ove probleme u javnosti, jer je sasvim jasno da će napredak u ovoj oblasti služiti građanima. Ni jedan političar ne želi da u javnosti govori protiv tako nečega.

Revizija će biti izvršena i u ostalim javnim preduzećima i vladinim ministarstvima. Taj proces će rezultirati sistematskim čišćenjem – kada se sve činjenice iznesu u javnost, potreba za reformom postaje sasvim jasna.

Reforme će ohrabriti strana ulaganja. Ulaganja će omogućiti otvaranje radnih mjesta. Kada se političari ove zemlje pridruže procesu reforme i prihvate ga, investicije će dolaziti brže i radna mjesta će se otvarati brže.

To je razlog zbog kojeg ekonomska reforma ubrzano uzima maha. Reforma ne napreduje zato što međunarodna zajednica insistira

na tome, već zato što ima smisla i što građani ove zemlje počinju insistirati na promjenama. Građani su ti koji će imati koristi od ove reforme, a mali je broj političara koji bi htjeli da budu prepreka takvom procesu.